

II SALÓ "MIRADOR"

LA PINTURA GÒTICA A CATALUNYA

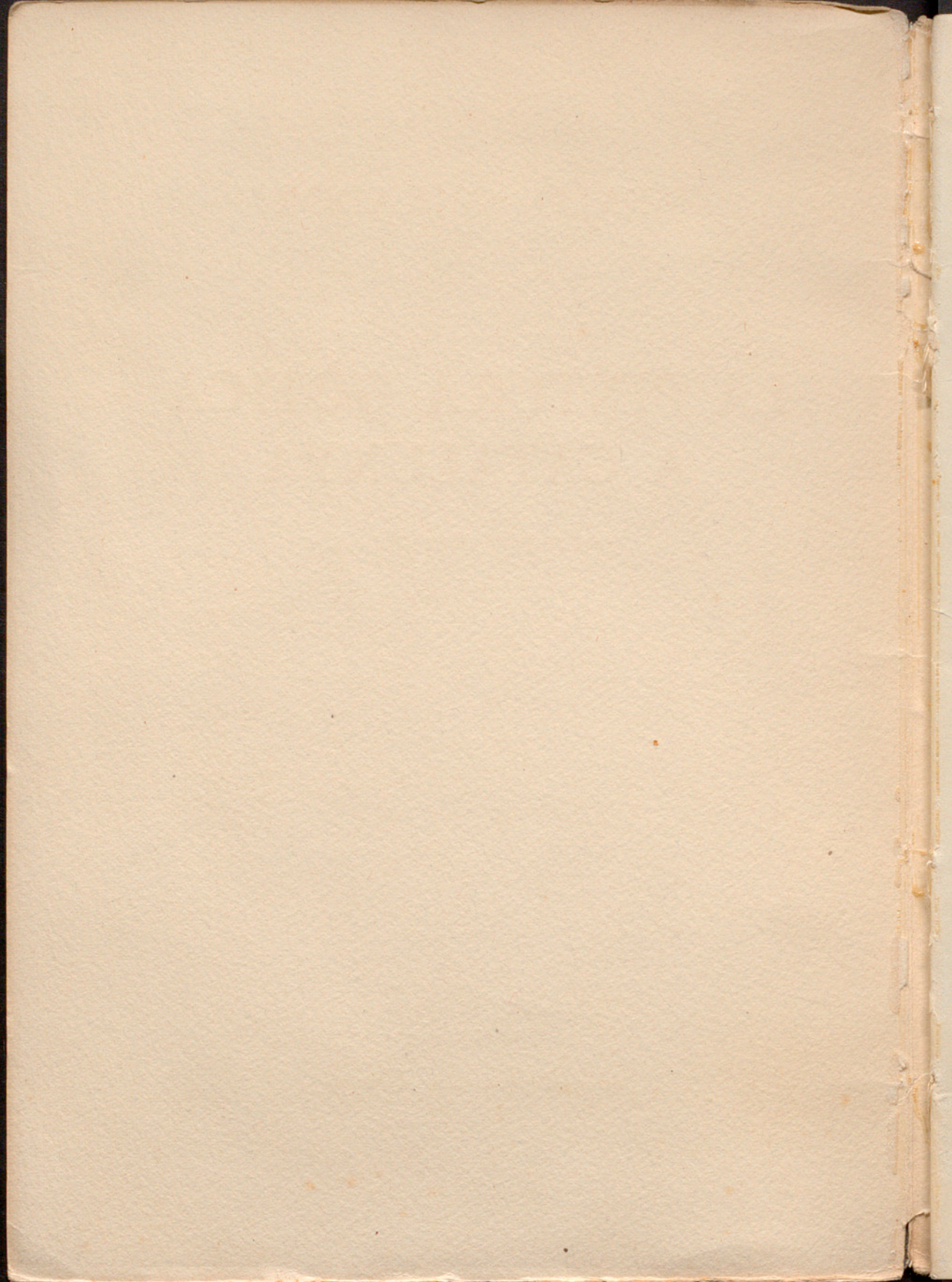
DIRIGIT PER JOSEP GUDIOL

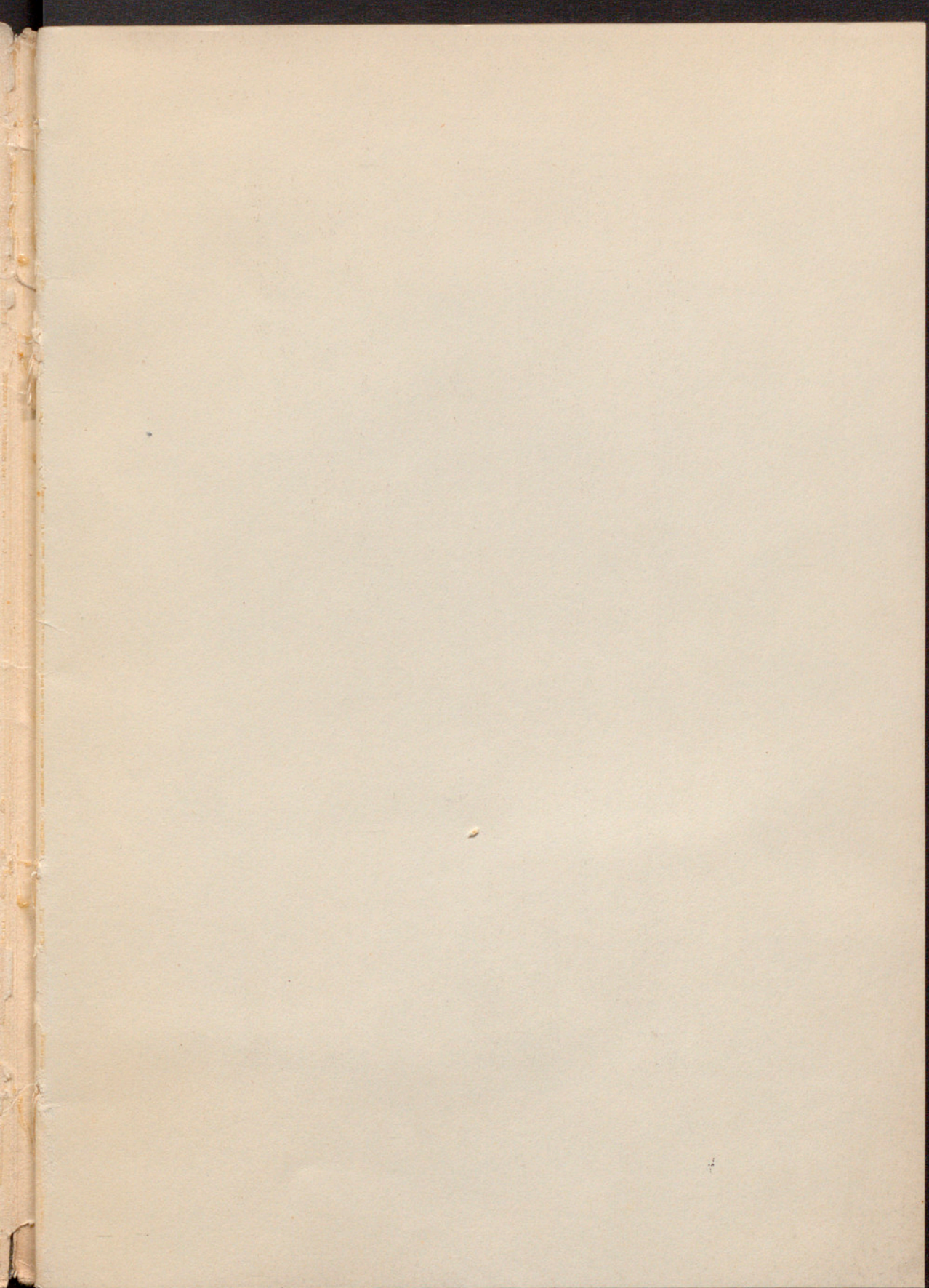
SALA PARÉS

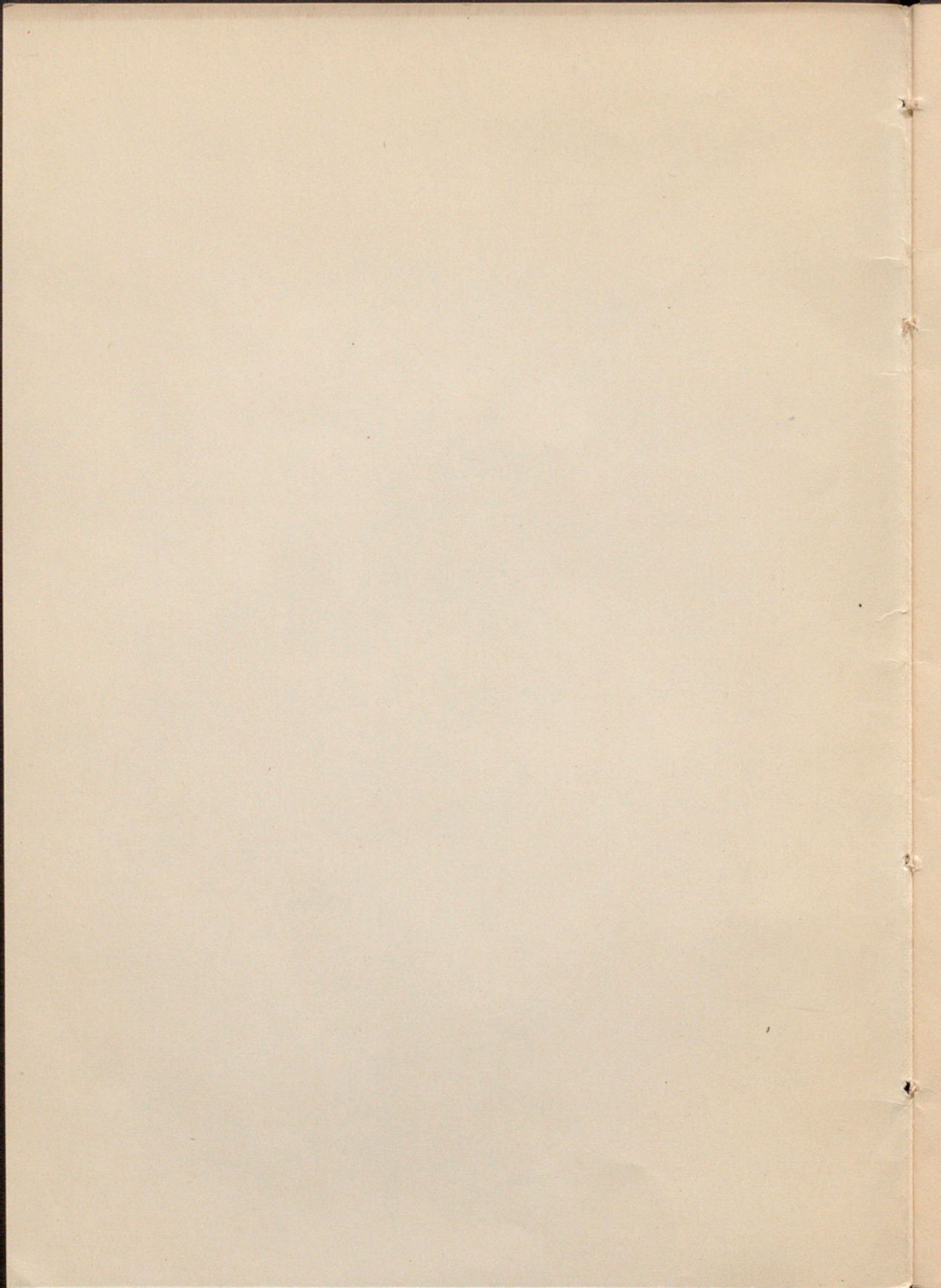
PETRITXOL, 3 i 5

del 9 al 31 de maig de 1936

PIN(13-15)[CAT] : Cat.Expo.1936.Gud

Cat. Expo. Pintura Gòtica Catalunya (1936)

II SALÓ "MIRADOR"

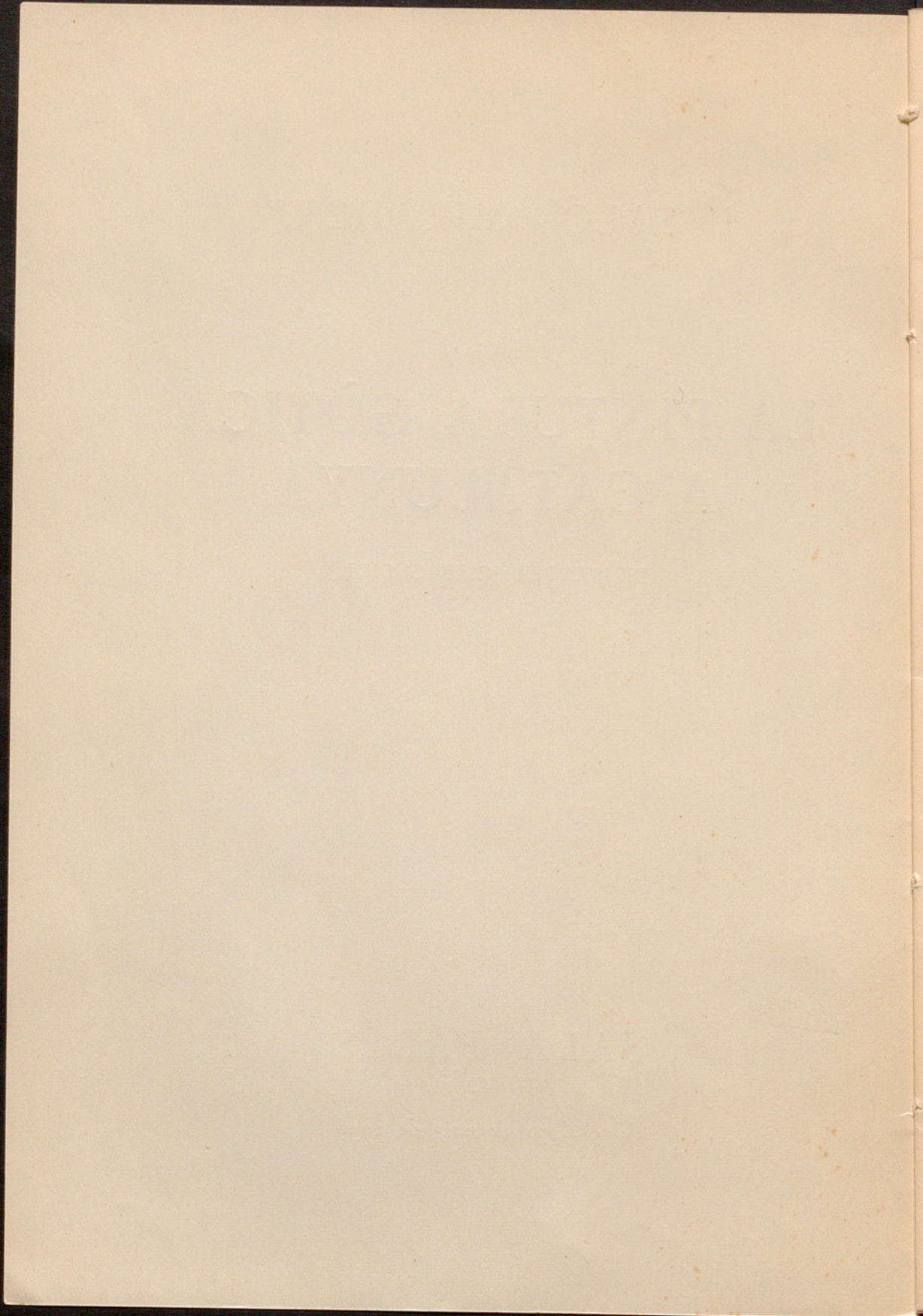
LA PINTURA GÒTICA A CATALUNYA

DIRIGIT PER JOSEP GUDIOL

SALA PARÉS

PETRITXOL, 3 i 5

del 9 al 31 de maig de 1936

RESUM D'HISTÒRIA DE LA PINTURA GÒTICA A CATALUNYA

En iniciar-se l'esperit de l'art gòtic, Catalunya tenia, arrelada des de molts segles, una escola pictòrica important que treballava dintre el cànon romànic. El canvi d'estil es produí d'una manera lenta: els pintors de frontals i retaules romànics incorporaren un per un tots els elements de l'art nou que vingué de França probablement amb els manuscrits il·luminats, amb alguns artistes francesos, o per via de les relacions i visites dels pintors catalans a les regions franceses sobre les quals Catalunya tenia en aquells moments un cert domini.

D'aquestes influències en resultà l'estil franco-gòtic que, en els seus començos, a finals del segle XIII, és una curiosa estilització de les tradicions romàniques: un art innocentment naturalista, sobri de modelat, que acusa les seves figures amb ratlles seques sobre fons pla de colors vius. La fórmula de les composicions dóna la impressió d'ésser derivada de les miniatures i de les vidrieres historiades típiques de la nova arquitectura. L'estil franco-gòtic, que conservà reminiscències fins a mitjans del segle XIV, fou com un pròleg de la veritable escola de pintura gòtica catalana. Absorbit molt aviat per l'italo-gòtic, estil més d'acord amb el progrés espiritual i material de Catalunya, es troba diluït en la personalitat artística de molts tallers locals difícilment adaptables a l'esperit místic importat per la influència italiana. Aquesta comença ja a finals del segle XIII, amb algunes manifestacions esporàdiques com són la decoració mural de la Sala Capítular de Sixena i un frontal del Museu Diocesà de Lleida, mostres importants derivades de l'escola de Roma. Durant el primer quart del segle XIV, l'estil italo-gòtic es desenrotllà molt ràpidament, ofegant quasi en absolut les darreres tendències d'ascendència franca.

Les escoles italianes que més influïren a marcar el caràcter de l'evolució foren les de Siena i Florència, més intensament la primera que la segona. L'adquisició d'obres italianes, pintures, escultures, manuscrits, brodats; la vinguda de pintors italians i les visites dels

pintors catalans a Itàlia són els vehicles més probables de la incorporació a Catalunya de l'estil italo-gòtic. L'evolució d'aquest estil està marcada per l'actuació d'una sèrie de pintors, entre els quals destaquen Ferrer Bassa, el Mestre de Sant Marc i els germans Serra. Tots ells crearen obres de gran personalitat, marcades per un fort esperit racial, i, malgrat les influències sienesa i florentina, constitueixen en conjunt una escola independent que va al cap de les formades a Mallorca, Aragó i València.

FERRER BASSA. — Es el més antic dels pintors catalans coneguts que treballà decididament dintre el cànon de l'estil italo-gòtic. Citat documentalment entre 1324, pintant miniatures per encàrrec d'Alfons V, i 1348, any de la seva mort, l'única obra d'ell identificada amb certesa absoluta és la decoració mural de la capella de Sant Miquel en el claustre del Monestir de Pedralbes, obra pintada a l'oli, durant els anys 1345-46, amb escenes de la Passió de Crist, figures de les virtuts i imatges de Sants. Les composicions i les figures, bellíssimes de color, conjuguen una alternança d'ironia i dramatisme amb les formes tradicionals indígenes i l'idealisme rebuscat d'ascendència francament italiana. La influència sienesa hi és tan marcada que sols pot ésser explicada amb la hipòtesi d'una llarga estada del seu autor a Itàlia. Però, malgrat tot, l'obra dista molt d'ésser un plagi. Diverses pintures poden ésser amb certesa atribuïdes al pinzell de Ferrer Bassa i moltes es troben dintre el radi de la seva influència.

El període subsegüent a Ferrer Bassa està representat per una sèrie d'obres anònimes, entre les quals cal citar el retaule de Sant Esteve, procedent d'Estopinyà, mostra de la infiltració de l'esperit florentí, que es troba en el Museu d'Art de Catalunya; les portes de l'altar major de Tortosa; una sèrie de retaules de l'escola de Tarragona, un d'ells, el de Paret Delgada, pintat per Mestre Joan, i altres.

MESTRE DE SANT MARC. — Pintor anònim de mitjans del segle XIV, autor de diversos retaules de gran qualitat artística representants d'una fase italo-gòtica molt avançada a Ferrer Bassa. El nom li ha estat donat pel retaule de Sant Marc de la Seu de Manresa, que és la seva obra més notable. Entre les atribucions es contenen un retaule incomplet dedicat a la Verge Maria, que, procedent de Cardona, es troba part en el Museu d'Art de Catalunya i part en la Col·lecció Crane de Nova York; el retaule de Sant Jaume del Museu Diocesà de Barcelona; una tauleta del Museu de Vic, i altres. El seu estil havia estat confós fins ara amb el de Jaume Serra, però amb els estudis comparatius fets recentment s'ha vist que entre la tècnica de composició i modelat d'un i altre hi ha una gran diferència. El Mestre de Sant Marc dóna sempre la impressió de treballar sense ajudants: tant les grans figures com els petits detalls són tractats

amb la mateixa intensitat artística, seguint un procés de superposició de múltiples pinzellades finíssimes de colors vius, velats amb blancs transparents.

La influència sienesa continuà dominant els tallers catalans de pintura durant tota la segona meitat del segle XIV, però aquesta relació fou més espiritual que material. Els tallers es multiplicaren i es posaren de moda les grans estructures de fusta compostes de taules, muntants, guardapols i pradella, quedant creada la fórmula definitiva dels retaules. Els models iconogràfics foren també italians: com a exemple notable podem citar la taula n.º 2 del II Saló «Mirador», model que fou adoptat pels pintors de Catalunya, València i Mallorca.

JAUME SERRA I PERE SERRA. — Aquests dos germans tingueren el més gran taller barceloní de la segona meitat del segle XIV. El seu estil, profundament sienès, però sembrat de tipus i concepcions originals, influí tota l'escola catalana. Documentalment ens són coneguts tres germans, Jaume, Pere i Joan, però sols coneixem amb certesa l'obra dels dos primers. Jaume cobrava, en 1361, un retaule, encàrrec de l'esposa de Pere IV, i durant el mateix any, pintà el retaule del Sant Sepulcre de Saragossa, conservat en el Museu de la capital d'Aragó. Consta que en 1395 era mort. Pere, que es troba citat treballant amb el seu germà des de 1363 a 1370, contractava tot sol obres seves almenys des de 1368. La darrera referència d'ell és de 1399. L'obra mestra del seu taller és el retaule del Pentecostès de Manresa, pagat en 1394.

Són moltes les obres atribuïbles sense vacil·lació a un i altre germà: a Jaume, per exemple, podem adjudicar-li els retaules de Palau i Travalls (Rosselló), i el de Sant Esteve de Gualter (Museu d'Art de Catalunya); a Pere, la taula de Sant Bartomeu i Sant Bernat, datada en 1395 (Museu de Vic), els retaules de Sant Llorenç de Morunys, el de Segorbe, el de Santa Clara de Tortosa (Museu d'Art de Catalunya), el de Cubells (núms. 5 i 6 del II Saló «Mirador») i molts altres. Però existeix un grup d'obres estilísticament agrupables a l'entorn del retaule de Sixena (Museu d'Art de Catalunya), que malgrat el seu parentiu extraordinari amb les obres de Pere i Jaume Serra, és evident que no foren pintades per cap dels dos; d'aquest grup de factura deliciosa el II Saló «Mirador» n'exposà un formidable retaule dedicat a Sant Nicolau (n.º 3).

L'escola dels Serra formà indubtablement la personalitat de molts pintors que una vegada mort el mestre s'escamparen treballant independentment. Entre ells s'hi compten l'anònim MESTRE DEL PENTECOSTÈS DE CARDONA (n.º 8, II Saló «Mirador»), pintor mediocre, però ple de simplicitat graciosa; BERNAT DE MONTFLORIT (n.º 7, II Saló «Mirador»), que adoptà molt aviat l'estil internacio-

nal; DOMÉNEC VALLS (n.º 9, II Saló «Mirador»), que treballà cap a la regió de Tortosa i influí l'escola valenciano-aragonesa; JAUME CABRERA (n.º 10, II Saló «Mirador»), pintor molt notable, ben conegut, autor del retaule de Sant Nicolau de Manresa pintat en 1406; el MESTRE D'ALBATÁRREC, establert a Lleida, arrel d'una de les escoles més importants del segle xv, l'escola de la família Ferrer.

Amb tots aquests mestres arribà el 1400, època del començ d'un nou estil pictòric, l'estil internacional, fusió de les escoles italianes i franceses que introdueix en les composicions dinamisme i vida; els pleguejats de les robes es multipliquen i es fan ampul·losos; s'accentua l'expressionisme de les cares i de les actituds dels personatges: augmenta el desig d'introduir en la pintura la representació de la tercera dimensió; és quan els fons d'or dels retaules s'ompliren de dibuixos gofrats i la pintura gòtica arribà a totes les possibilitats. El Mestre de Guimerà, pintor anònim batejat així pel retaule del Museu de Vic procedent de Guimerà, la seva obra més important, és el que féu el traspàs al nou estil. La seva pintura és una poesia de llum i de formes.

Però l'home que representà a Catalunya el punt màxim de l'estil internacional fou LLUÍS BORRASSÀ, pintor gironí establert a Barcelona, on tingué durant trenta anys un taller importantíssim que en certes coses representà un esperit avançat als seus contemporanis italians. És molt probable que en la seva formació artística hi jugà un gran paper l'art dels germans Serra, però aviat es desféu de l'esperit italianitzant. Introduí en les composicions els petits detalls anecdòtics, a vegades francament humoristes, frenant el dramatisme dels temes, i possiblement s'ajudà molt dels estudis fets directament del natural. Les testes dels seus sants són veritables retrats, i, prescindint en absolut de les tradicions, transportà l'acció de les escenes bíbliques a la seva vida contemporània, convertint els personatges més orientals en éssers abillats segons la moda de començos del segle xv. Borrassà fou un gran dibuixant, un gran componedor i un colorista extraordinari.

Començà el seu taller a Barcelona a l'entorn de 1388 i visqué enmig d'un treball intensíssim fins a l'any 1424. La documentació de la seva obra és molt nombrosa i són moltes les pintures conservades que estan dintre el cànon del seu estil. Els únics retaules de Borrassà identificats documentalment són el del Salvador, de Guardiola, pintat en 1404 (Col·lecció R. Bosch); part del de Sant Antoni Abat, pintat en 1410 per a la Seu de Manresa; el de Jesús, a Terrassa, obra de 1411; el de Santa Clara, de Vic, obra de 1414 (Museu de Vic) i part del retaule de Seva, fet poc abans de 1417 (Museu de Vic), del qual és molt probable que sigui la taula n.º 12 del II Saló «Mirador».

De l'escola de Borrassà en sortí la fórmula d'una nova modalitat artística, barreja equilibrada de l'estil internacional i el dinamisme expressiu tradicional a Catalunya. Aquesta fórmula de composició i de colorit influí tota la pintura catalana de la primera meitat del segle xv. Tant els que foren deixebles de Borrassà com els que no ho foren modificaren el seu estil adoptant les innovacions portades pel gran mestre. Entre els seus seguidors cal esmentar MATEU ORTONEDA, pintor notable, documentat entre 1417 i 1425, de qui conservem dues obres signades, un retaule de la Verge, a la catedral de Tarragona, i el tríptic n.º 11 del II Saló «Mirador»; Grau Gener, que treballà amb el mateix Borrassà, autor, en 1401, del retaule de Santa Isabel i Sant Bartomeu (catedral de Barcelona); el MESTRE DE PENYAFIEL, al qual s'atribueixen multitud d'obres i entre elles la taula n.º 13 del II Saló «Mirador»; JAUME CIRERA, que treballà en diversos llocs de Catalunya entre els anys 1425 i 1452, i que, en 1431, pintà el retaule de Sant Pere de Ferrerons (Museu de Vic). El n.º 14 del II Saló «Mirador» és una mostra ben típica del seu art.

MESTRE DE SANT JORDI. — Pintor de retaules i miniatures, seguidor de l'escola de Borrassà, que ha pres el nom de la més important de les seves obres, el retaule de Sant Jordi distribuït entre el Museu del Louvre i l'Art Institute of Chicago, veritable meravella de la pintura catalana. L'art del Mestre de Sant Jordi és ple de finor, matisat amb una dolçor imponderable, fet amb tècnica acurada de miniaturista i ric de color. Les seves obres són indubtablement les més atractives de tota l'escola catalana; les composicions, plenes d'anècdotes i de lirisme, acusen una gràcia infinita, un expressionisme cultivat amb discretíssims tocs d'ironia.

La influència del Mestre de Sant Jordi endolcí i humanitzà l'escola catalana. Fou imitat per tots els tallers locals i arribà a tenir imitadors que tècnicament podrien ésser confosos amb ell si no fos la manca de l'esperit genial que marca els més petits detalls del Mestre. Malgrat l'esperit i la tècnica de Flandes que foren importats cap a la fi de l'època del Mestre de Sant Jordi, el seu estil personalíssim regeix l'obra dels grans pintors de la segona meitat del segle xv.

A més del ja citat retaule de Sant Jordi, li poden ésser atribuïts entre altres menys importants el de Sant Pere de Púbol, el del Salvador (Catedral de Barcelona), el de Sant Miquel (Catedral de Tarragona), el de Sant Vicenç (Museu d'Art de Catalunya) i els n.º 15 i 16 del II Saló «Mirador».

L'escola lleidatana dels Ferrer, formada, com ja hem dit, dintre l'escola dels Serra, seguí l'evolució moguda per Borrassà i més endavant pel Mestre de Sant Jordi. Dintre l'òrbita d'aquest, treballà un dels membres més important de la família, conegut internacionalment amb el nom de Mestre de la Paheria, autor del retaule de la

Paheria (Museu de Lleida), el de Verdú (Museu de Vic) i molt altres. Aquesta escola lleidatana dels Ferrer esdevingué molt important i seguí vinculada dintre la mateixa família fins a començos del segle XVI. Ella fou el punt de contacte influent entre Catalunya i Aragó, puix alguns dels membres de la família s'instal·laren a Saragossa modificant en absolut l'escola aragonesa i creant un gran taller que treballà molts anys. El valor més intens d'aquesta escola és Jaume Ferrer II, el qui en 1457 pintava el gran retaule d'Alcover. El II Saló «Mirador» exhibeix una de les obres més importants produïdes per l'escola dels Ferrer, la «Mort de la Verge», n.º 17.

L'exponent màxim de la influència flamenca a Catalunya fou Lluís Dalmau, considerat ja pels seus contemporanis com el millor dels pintors establerts a Barcelona a mitjans del segle XV. En 1445 firmà la grandiosa taula dels Consellers, copiada en part de l'obra dels germans Van Eyck, però incloent uns retrats plens de vida i saba racial no superats per cap més pintor d'escola catalana. L'obra de Dalmau, exceptuant la taula dels Consellers, ha desaparegut totalment i és un misteri el fet de la poca influència que tingué, malgrat la seva fama, en els pintors contemporanis. Ell importà la tècnica a l'oli perfeccionada pels pintors flamencs, però cap dels altres pintors catalans no deixà per això la tradicional tècnica al tremp.

El període contemporani a Dalmau i la fase d'entre ell i Jaume Huguet són encara poc posats en clar. La personalitat d'alguns pintors, que segons les cites dels documents deurién ésser importants, es troba encara deslligada de les seves obres. Entre aquests hi ha Bernat Martorell. Altres com Pere García de Benabarre, que signà un retaule (Museu d'Art de Catalunya) i Miquel Nadal, autor en 1454 del retaule de Sant Cosme i Sant Damià de la Catedral de Barcelona, són coneguts d'una manera molt incompleta.

JAUME HUGUET. — És suposa que fou fill d'En PERE HUGUET, pintor de Valls, al qual, per analogia amb les obres de Jaume, han estat atribuïdes una sèrie molt important de pintures estilísticament agrupades a l'entorn del retaule de Sant Quirze i Santa Julita del Museu Diocesà de Barcelona. És d'aquest grup el Calvari (n.º 18 del II Saló «Mirador»).

Si pogués ésser provada documentalment la paternitat de Pere respecte a les obres del grup esmentat, seria evidentment certa la hipòtesi de parentiu entre Pere i Jaume, puix que les relacions estilístiques entre les obres del Mestre de Sant Quirze i les de Jaume Huguet són incontestables.

Jaume Huguet tingué un taller a Barcelona, actiu entre 1448 i 1486, on produí multitud de retaules, associat a vegades amb altres pintors. Entre les obres documentades cal citar dues figures en grisalla pintades per Ripoll en 1455 (Museu de Vic); el retaule de

Terrassa dedicat a Sant Abdon i Sant Senén ; el retaule del Condestable i el dels Pellaires (Museu d'Art de Catalunya). Les atribucions fetes amb certesa són moltes : les més importants són la taula de Sant Jordi del Museu d'Art de Catalunya, el retaule del Gremi dels Revenedors, el de l'Epifania del Museu de Vic i la pradella dels Profetes (n.º 19 del II Saló «Mirador»).

L'estil d'Huguet, malgrat que es ressent de les col·laboracions, forçoses en les obres de gran tamany tan a la moda de l'època, és sobri, conscient i fort. Dibuint i componedor formidable, és el pintor de més envergadura que ha tingut el segle xv català. Influint per l'escola flamenca, però situat a un angle oposat a Dalmau, puix mentre aquest seguia amb una proximitat que voreja el plagí les obres de Van Eyck, Huguet representa la continuació de l'escola racial, desenrotllant l'esperit i la tècnica del Mestre de Sant Jordi.

El taller de Jaume Huguet fou durant la segona meitat del segle xv el nucli a l'entorn del qual i sota la seva influència treballaren els pintors de Catalunya. Els Vergós, família barcelonina de tradició artística antiga, seguiren molt de prop les petjades d'Huguet. La darrera generació de la família la formaren Jaume Vergós amb els seus fills Pau i Rafael. Dels documents es desprèn que el *gran* artista del grup fou Pau, que morí mentre pintava el retaule que havia contractat per Sant Esteve de Granollers (Museu d'Art de Catalunya). Per certes analogies estilístiques ha estat atribuïda a Pau Vergós la formidable taula del Camí del Calvari (n.º 21 del II Saló «Mirador»), digne de les millors obres de Jaume Huguet. Jaume i Rafael Vergós eren pintors de molta menys categoria. És obra dels Vergós la taula n.º 20 del II Saló «Mirador».

Altres dels seguidors i possiblement col·laborador d'Huguet, fou Jaume Guàrdia, autor en 1500 del retaule de la Trinitat de Manresa. Documentalment coneixem molts altres noms de pintors de la segona meitat del segle xv, però en general les atribucions fetes fins ara no presenten una garantia absoluta.

Cal esmentar, per la influència que tingueren sobre l'escola catalana, alguns dels pintors forasters que s'establiren a Barcelona, on treballaren molts anys col·laborant a vegades amb els pintors locals. Aquests forasters incorporaren definitivament la tècnica a l'oli que no havia arrelat a Barcelona malgrat el famós exemple de Dalmau. Mestre Alfonso pintà en 1473 el retaule de Sant Cugat del Vallès, del qual ens han arribat dues taules : la degollació del Sant (Museu d'Art de Catalunya) i la representació d'un Sant guerrer (n.º 24, II Saló «Mirador»). Són obres formidables, probablement les millors, que produí la pintura hispànica del segle xv, inspirades en les primeres manifestacions del renaixement italià. És indubtable que Mestre Alfonso, que visqué molts anys a Barcelona, fou format a Itàlia.

Bartomeu Bermejo, pintor cordovès que treballà a Itàlia i a moltes ciutats de la Península Ibèrica, influint sobretot la darrera fase de l'escola aragonesa, signà en 1490 la meravellosa taula de la Pietat de la Catedral de Barcelona, i és autor de la tan coneguda Testa de Crist del Museu de Vic. La seva obra, barreja molt equilibrada de l'art flamenc i italià amb una gran força racial hispànica, està ben representada en les taules núms. 22 i 23 del II Saló «Mirador».

CATÀLEG

1 MESTRE DE SANT MARC

Compartiment d'una pradella dedicada a Sant Esteve. Obra de la segona meitat del segle XIV. (*Col·lecció Oleguer Junyent.*) F

L'escena representa l'aparició de Gamaliel al prevere Lluçà, mostrant-li un plat d'or amb roses vermelles, símbol de la revelació del sepulcre de Sant Esteve. D'aquest retaule se'n conserva sols un altre compartiment de la pradella, guardat a la mateixa col·lecció, amb l'escena de l'aparició de Jesús a Sant Esteve. No es coneix la procedència.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

2 AUTOR ANONIM DE MITJANS DEL SEGLE XIV

Verge de la Llet voltada d'àngels. Procedent de l'ermita de Santa Caterina de Torroella de Montgrí. (*Col·lecció germans Junyer.*)

Aquesta composició bellíssima, que probablement fou el cos central d'un retaule, és l'adaptació a Catalunya d'un model sienès que es féu molt popular. Cal remarcar el seu paral·lelisme amb composicions sortides del taller dels germans Serra i, sobretot, amb altres escampades per Aragó i València.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

3 GERMANS SERRA

Retaule dedicat a Sant Nicolau. Obra de la segona meitat del segle XIV. (*Col·lecció Teresa Amatller.*)

La figura central és la imatge de Sant Nicolau de Bari, bisbe, vestit de pontifical. Els compartiments laterals representen les següents escenes de la llegenda del Sant: Nicolau tirant discretament unes boles d'or per la finestra de la casa d'un home que apurat pels creditors volia vendre les seves filles; mort i resurrecció de tres estudiants assassinats per un carnisser; salvament d'un vaixell en plena tempesta; i part de l'escena que possiblement representà el Sant

detenint el braç del botxí de tres homes innocents. En la part superior queden restes del Calvari.

Aquesta obra és certament germana del retaule de la Verge procedent de Sixena, guardat al Museu d'Art de Catalunya i extraordinàriament semblant en tots conceptes a les obres documentades dels germans Jaume i Pere Serra.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

4 PERE SERRA

Taula cimal d'un gran retaule. Obra del darrer quart del segle XIV. Procedent de la capella del Mas Pradell (Plana de Vic). (*Col·lecció Ramon d'Abadal i Vinyals.*)

Crist en creu voltat de les Maries. Sant Joan, els soldats romans i els jueus que es disputen la túnica. Obra atribuïda amb tota certesa, puix tant la composició com les figures pertanyen al cànon del gran pintor de Barcelona, en la seva bona època.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

5 PERE SERRA

Quo Vadis? Compartiment d'un retaule dedicat a Sant Pere. Procedeix de l'església parroquial de Cubells. Obra pintada a l'entorn de 1400. (*Col·lecció Josep Valenciano.*)

D'aquest mateix retaule, obra de gran tamany, compost d'una figura del titular de talla policromada voltat d'escenes pintades, es conserven vuit compartiments i la pradella. És obra indubtable del taller de Pere Serra, cap al final de la seva vida, pintada en gran part pel mestre.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

6 PERE SERRA

Epifania. Compartiment de la pradella d'un retaule dedicat a Sant Pere. Procedeix de l'església parroquial de Cubells. Obra pintada a l'entorn de 1400. (*Col·lecció C. Corominas.*)

Es part del retaule descrit en el número anterior.

7 BERNAT DE MONTFLORIT

Retaule de Santa Anna. Finals del segle XIV. (*Col·lecció Hereus de Maties Muntadas.*)

La figura central és Santa Anna amb Maria a la falda. En els cossos laterals estan representades les escenes següents: Sant Joaquim i Santa Anna expulsats del temple; el bes davant la porta daurada de Jerusalem; naixement de Maria; i presentació al temple.

Aquest interessantíssim retaule està signat amb les inicials *bnt : mnt : s*, que el Dr. Chandler R. Post (*History of Spanish painting*, vol. IV, pàg. 532) ha interpretat com a monograma del pintor Bernat de Montflorit, pintor de Manresa de finals del segle XIV.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

8 MESTRE DEL PENTECOSTES DE CARDONA

Taula d'altar amb l'escena del naixement de Maria. Obra de finals del segle XIV. (*Col·lecció Miquel Mateu*.)

Es una mostra deliciosa d'aquest pintor deixeble dels germans Serra, notable pel realisme de l'ambient que representa.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

9 DOMENEC VALLS

Pietat de Crist. Obra de finals del segle XIV. (*Col·lecció germans Junyer*.)

Composició molt original que mostra Jesús sortint del sepulcre ajudat per Sant Joan en presència de Maria i dels atributs de la Passió. En les capelles dels muntants laterals hi ha dos profetes. Obra atribuïble amb tota seguretat al pinzell del notable seguidor dels Serra.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

10 JAUME CABRERA

Calvari. Obra de començos del segle XV. (*Col·lecció Joaquim Carreras*.)

Aquesta taula, cimal d'un gran retaule, és possiblement l'obra més antiga que es conserva del pintor Cabrera. Mostra encara una dependència fortíssima de l'art dels germans Serra.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

11 MATEU ORTONEDA

Tríptic dedicat a Santa Caterina. Procedeix de Tarragona. Obra del primer quart del segle XV. (*Col·lecció Alexandre Soler i March*.)

En el plafó central hi ha la santa titular amb la donant agenollada als seus peus. Les escenes dels plafons laterals representen : la mare de Caterina tractant de convertir-la al cristianisme ; el casament místic ; instrucció i baptisme de la santa.

Obra molt delicada, que fou signada pel seu autor amb la següent llegenda : *Matheus Ortoneda me pinxit*.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

12 LLUIS BORRASSA

La Verge Maria amb l'infant Jesús voltada d'àngels músics.
Obra del primer quart del segle xv. (*Collecció E...*)

Taula central d'un gran retaule que per la seva tècnica i una sèrie de detalls de factura pot ésser, amb certesa quasi absoluta, atribuït a Lluís Borrassà. A més la coincidència entre les característiques d'aquesta obra i les d'una pradella del Museu de Vic és tan extraordinària que cal pensar si són fragments d'un sol retaule. En aquest cas la taula present seria una obra documentada de Lluís Borrassà, puix que la pradella de Vic, procedent de la parroquial de Seva, consta en una ordre de cobrament donada per Borrassà en 1417.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

13 MESTRE DE PENYAFIEL

Banquet d'Herodes i decapitació de Sant Joan Baptista. Obra de la primera meitat del segle xv. (*Collecció Francesc Carreras i Candi.*)

Aquesta taula forma part d'un altar dedicat als Sants Joans Baptista i Evangelista, les taules laterals del qual estan conservades també a la col·lecció Carreras i Candi.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

14 JAUME CIRERA

Sant Francesc o Sant Antoni de Pàdua predicant. Obra de la primera meitat del segle xv. (*Collecció Pere Milà.*)

Obra molt típica, i molt ben composta, de l'art d'aquest pintor, última derivada del taller de Borrassà.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

15 MESTRE DE SANT JORDI

Crucifixió. Primera meitat del segle xv. (*Collecció Pere Milà.*)

Es l'exemplar més notable d'una sèrie de calvaris, sortits indubtablement del taller del Mestre de Sant Jordi, pintats segons un mateix model amb el crucifix voltat dels soldats a cavall, les Maries i Sant Joan plorant al peu de la creu, mentre tres jueus es barallen aparatosament per la possessió de la túnica.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

16 MESTRE DE SANT JORDI

Sant Miquel Arcàngel, Martiri de Santa Eulàlia i Santa Caterina. Obra de la primera meitat del segle xv. (*Collecció Hereus de Maties Muntadas.*)

Tres taules d'un altar dedicat a Santa Eulàlia, del qual la mateixa col·lecció conserva altres plafons. Magnífic exemplar que dona la síntesi de tots els elements utilitzats pel famós Mestre de Sant Jordi, la gran incògnita de l'escola catalana de pintura gòtica.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

17 ESCOLA DE JAUME FERRER

La mort de la Verge. Obra de mitjans del segle xv. (*Col·lecció Hereus de Maties Muntadas.*)

Taula central formidable de composició i de detalls, una de les obres més sòlides de l'escola de Lleida regida per la família Ferrer. Aquesta composició és molt similar a la d'una de les taules del retaule de l'església de la sang d'Alcover, obra pintada per Jaume Ferrer a l'entorn de 1457.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

18 PERE HUGUET

Calvari. Obra de mitjans del segle xv. (*Col·lecció Maria Escasans.*)

Taula cimbal d'un altar pintada seguint un model propi per l'autor del retaule de Sant Quirze i Santa Julita, que procedent de Sant Quirze de Terrassa es troba en el Museu Diocesà de Barcelona. Segons Benjamí Rowland (*Jaume Huguet*, pàg. 61), cal identificar el mestre del retaule de Sant Quirze amb Pere Huguet, pare del gran Jaume Huguet.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

19 JAUME HUGUET

Profetes. Obra de mitjans del segle xv. (*Col·lecció germans Junyer.*)

Pradella d'un gran retaule compost amb una sèrie de cercles dintre els quals hi ha sobre fons estofat d'or mitges figures dels profetes Isaïas, Salomó, Zacarias, Daniel, David i Abraham. Representacions formidables dels personatges creats per Jaume Huguet.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

20 VERGOS

Calvari. Obra de l'últim quart del segle xv. Procedent de Granollers. (*Col·lecció Oleguer Junyent.*)

Representació esquemàtica del martiri del Gòlgota amb les figures de Crist, Maria i Joan sobre un fons de dibuixos a gran relleu i daurats. Obra produïda dintre la tècnica del taller dels Vergós, pro-

bablement contemporània al famós retaule de la parroquial de Grannollers pintat per Pau, Rafael i Jaume Vergós durant els últims anys del segle xv.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

21 PAU VERGÓS

Camí del Calvari. Obra de l'últim quart del segle xv. (*De la col·lecció de pintures de la Casa de la Virreina. Col·lecció Joaquim Carreras.*)

Aquesta obra cabdal de l'últim període de la pintura gòtica catalana, és una de les obres de més envergadura que produí el segle xv d'Europa. Producte indubtable del taller dels Vergós, ha estat des de molts anys, amb l'accepció de tots els crítics, atribuïda a la mà de Pau Vergós, la gran figura del taller.

Pintura al tremp d'ou sobre fusta.

22 BARTOMEU BERMEJO

Crist als llims. Obra pintada a l'entorn de 1500. Procedeix de Guatemala. (*Col·lecció Teresa Amatller.*)

Composició d'un realisme extraordinari pintada en els millors temps del gran pintor cordovès. Representa el moment en què Jesús ressuscitat va a recollir els Pares de l'Església, els obre les portes del cel i els mostra l'arbre de la creu.

Pintura a l'oli sobre fusta.

23 BARTOMEU BERMEJO

Pietat de Crist. Obra pintada a l'entorn de 1500. Procedeix de València. (*Col·lecció Miquel Mateu.*)

Crist assegut al caire de la tomba sostingut per dos àngels. Obra que mostra tota l'extraordinària qualitat pictòrica de què era capaç el gran pintor de Còrdova. La inscripció jueva del sarcòfag ha estat llegida i diu: «*Tu deus d'esperar la vida en la meua mort*».

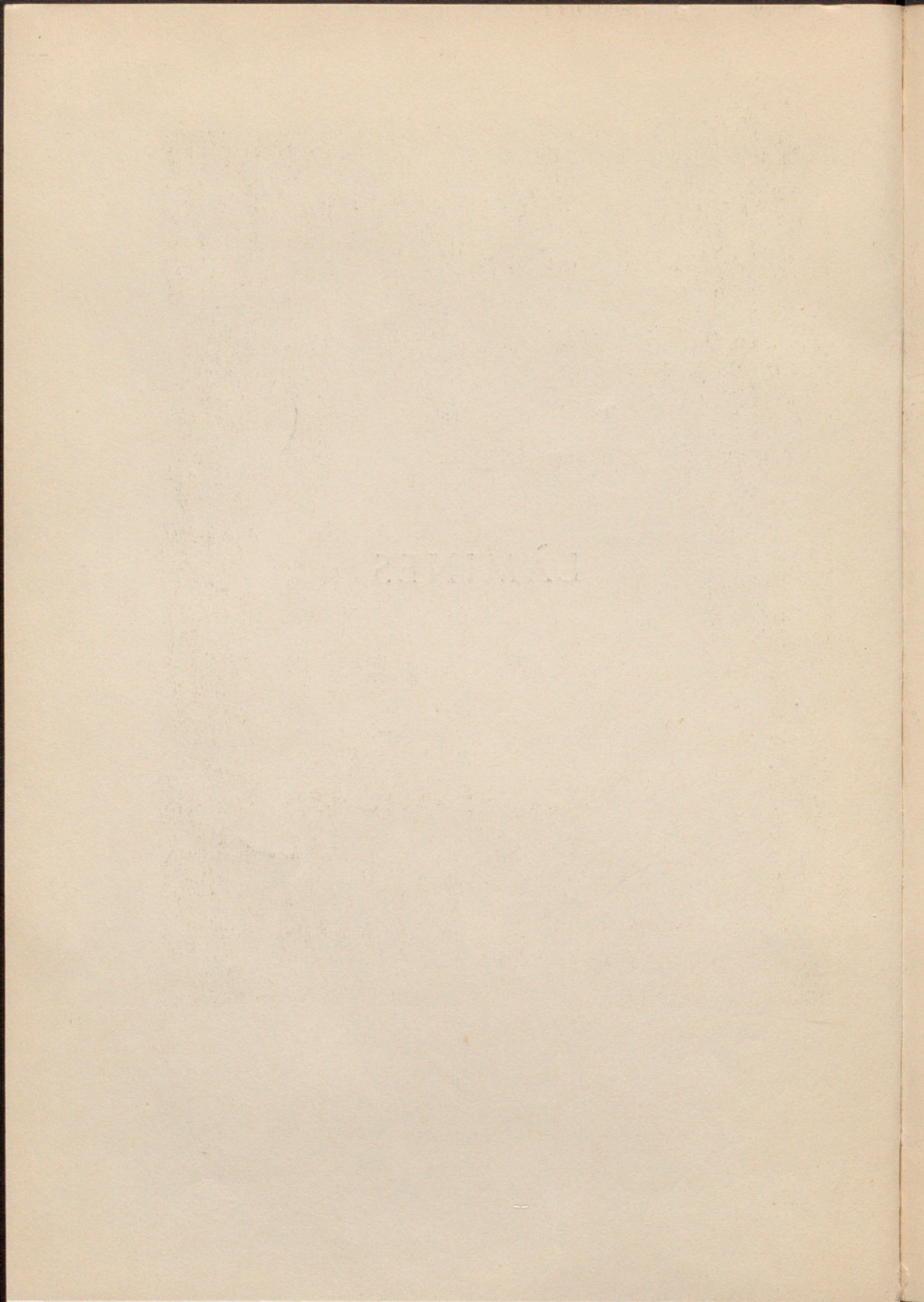
Pintura a l'oli sobre fusta.

24 MESTRE ALFONSO

Sant Jordi. Pintat en 1473 per a l'altar major del Monestir de Sant Cugat del Vallès. (*Col·lecció Hereus de Maties Muntadas.*)

Aquesta taula i la *Degollació de Sant Cugat* del Museu d'Art de Catalunya són les dues úniques pintures que queden de l'altar, obra del pintor andalús que treballà tant temps a Catalunya i que indubtablement és l'exponent màxim de la pintura espanyola dels començos del Renaixement.

LÀMINES

F

1. MESTRE DE SANT MARC. — *Escena de la llegenda de Sant Esteve.*

2. MESTRE ANÒNIM DE MITJANS DEL SEGLE XIV. — *Verge de la Llet.*

3. TALLER DELS SERRA. — Retaule de Sant Nicolau de Bari.

F

4. PERE SERRA. — *Calvari.*

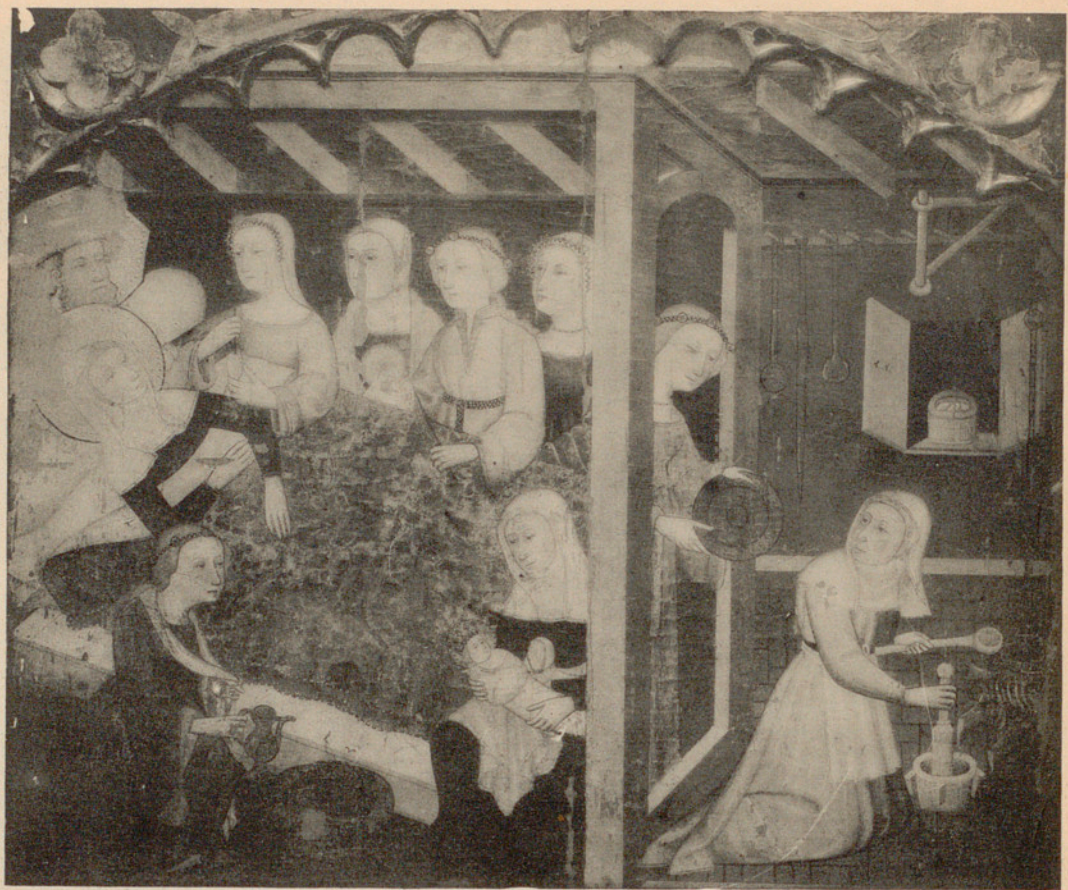
5. PERE SERRA. — *Quo Vadis?*

6. PERE SERRA. — *Epifania*.

7. BERNAT DE MONTFLORIT. — *Retaule de Santa Anna.*

8. MESTRE DEL PENTECOSTÈS DE CARDONA. — *Naixement de la Verge.*

Manuscript of the Master of the Pentecost, Cardona. — Birth of the Virgin.

F

9. DOMÈNEC VALLS. — *Pietat de Crist.*

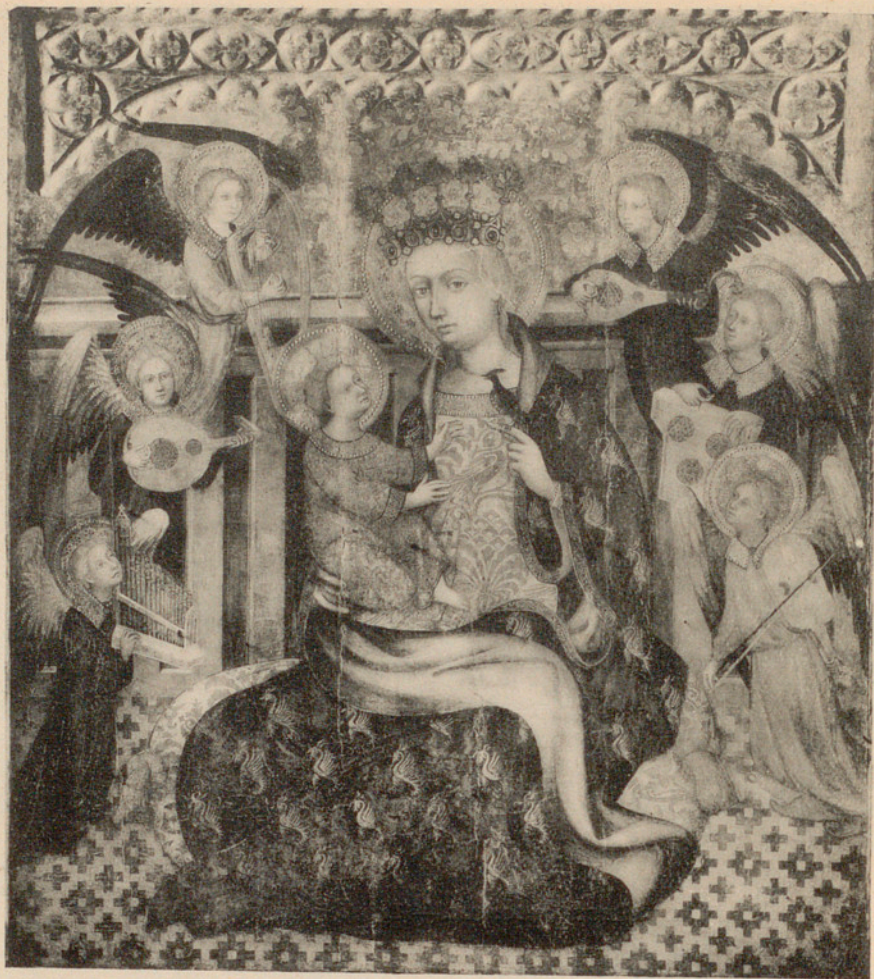

F

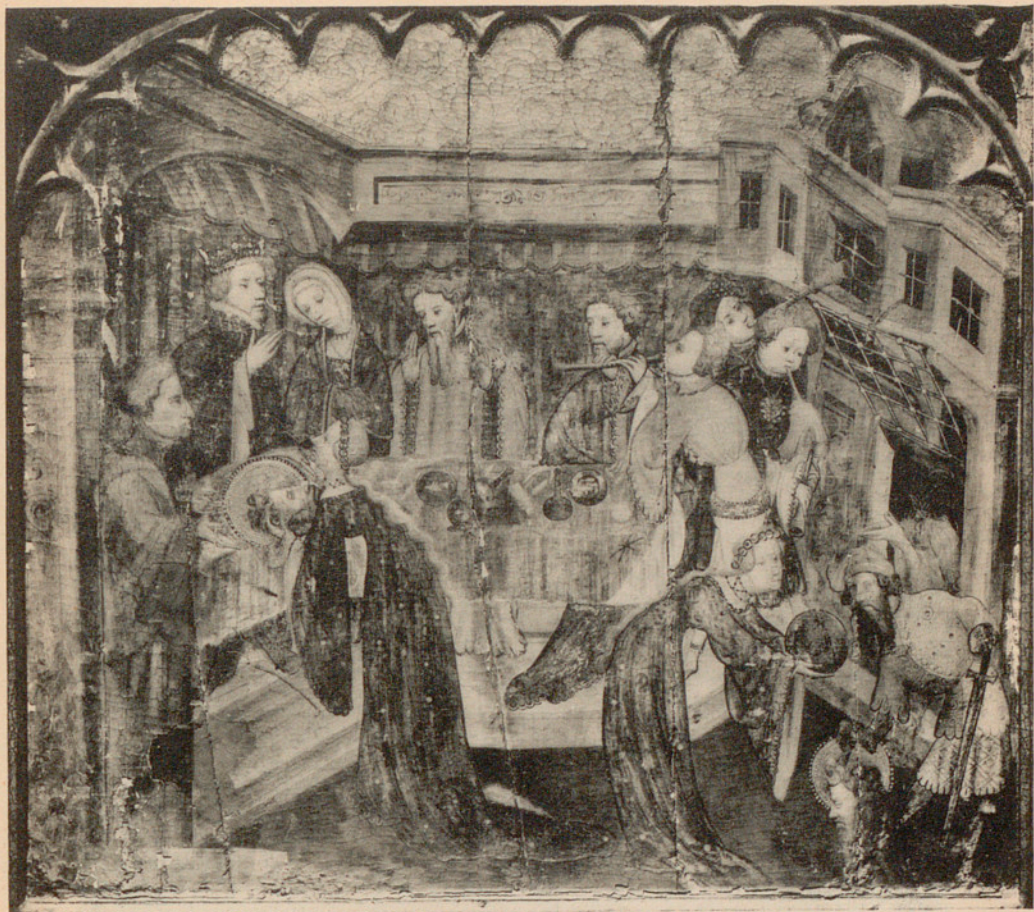
10. JAUME CABRERA. — *Calvari.*

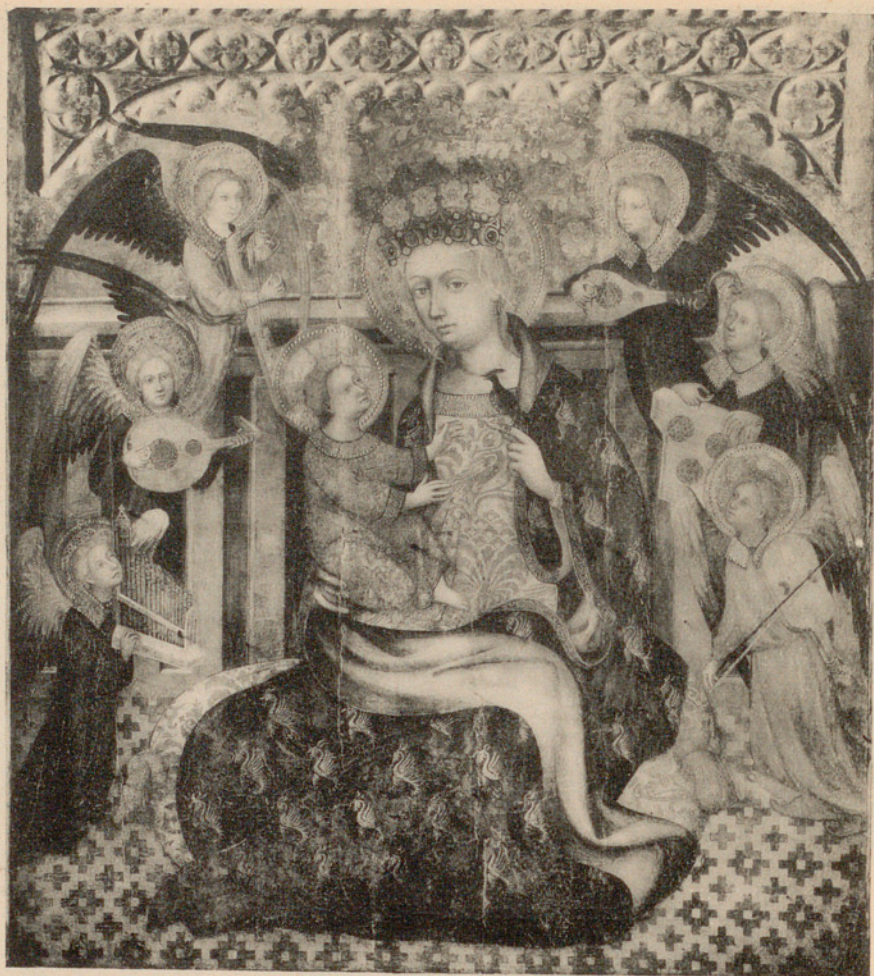
II. MATEU ORTONEDA. — *Triptic de Santa Caterina.*

12. LLUÍS BORRASSÀ. — *La Verge i el Nen voltats d'àngels músics.*

13. MESTRE DE PENYAFIEL. — *Mort de Sant Joan i banquet d'Herodes.*

12. LLUÍS BORRASSÀ. — *La Verge i el Nen voltats d'àngels músics.*

13. MESTRE DE PENYAFIEL. — *Mort de Sant Joan i banquet d'Herodes.*

14. JAUME CIRERA. — *Sant Francesc o Sant Antoni, predicant.*

15. MESTRE DE SANT JORDI. — *Calvari.*

F

16. MESTRE DE SANT JORDI. — Martiri de Santa Eulàlia.

pag. 26 no 4. m. muntadas

17. TALLER DE JAUME FERRER. — *Mort de la Verge.*

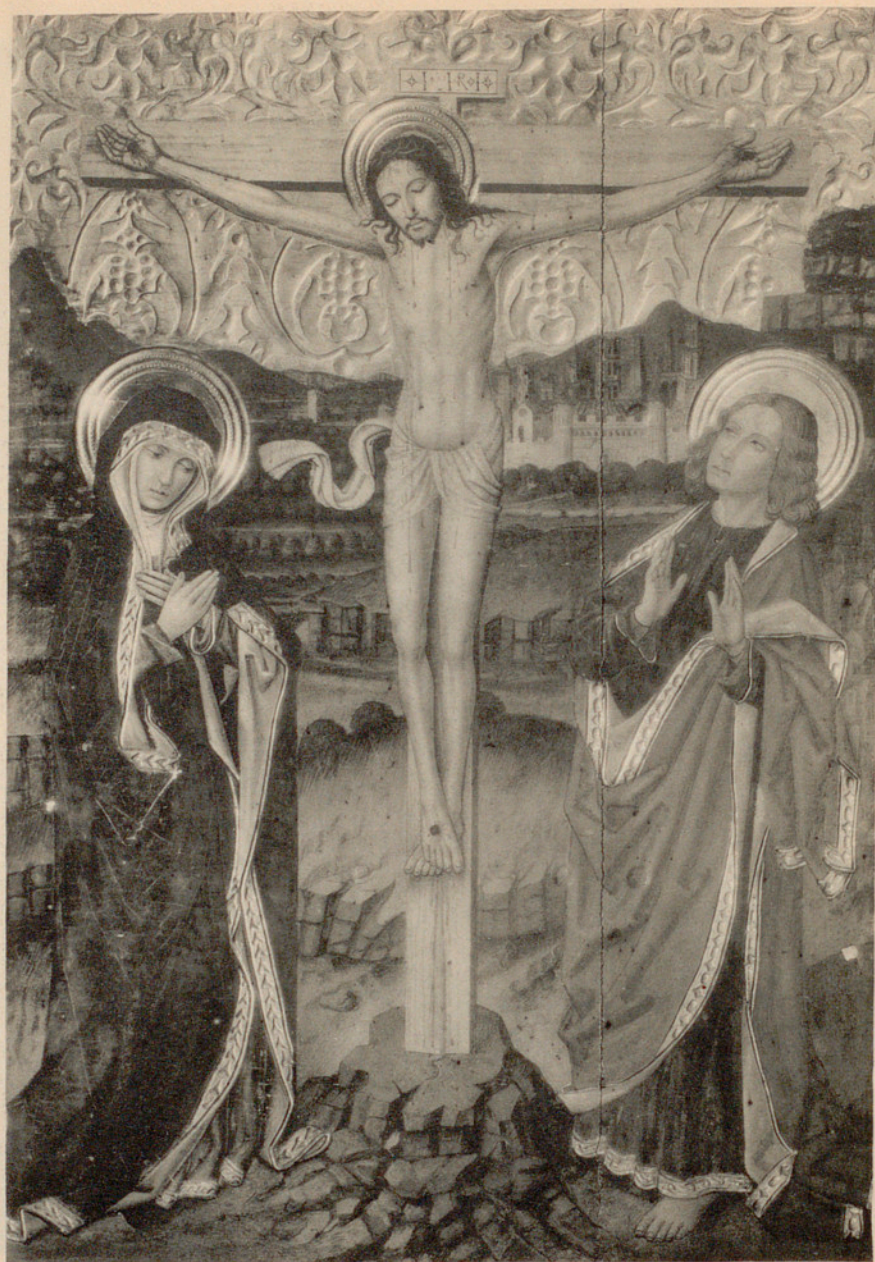
F

18. PERE HUGUET. — *Calvari.*

F

19. JAUME HUGUET. — *Profetes.*

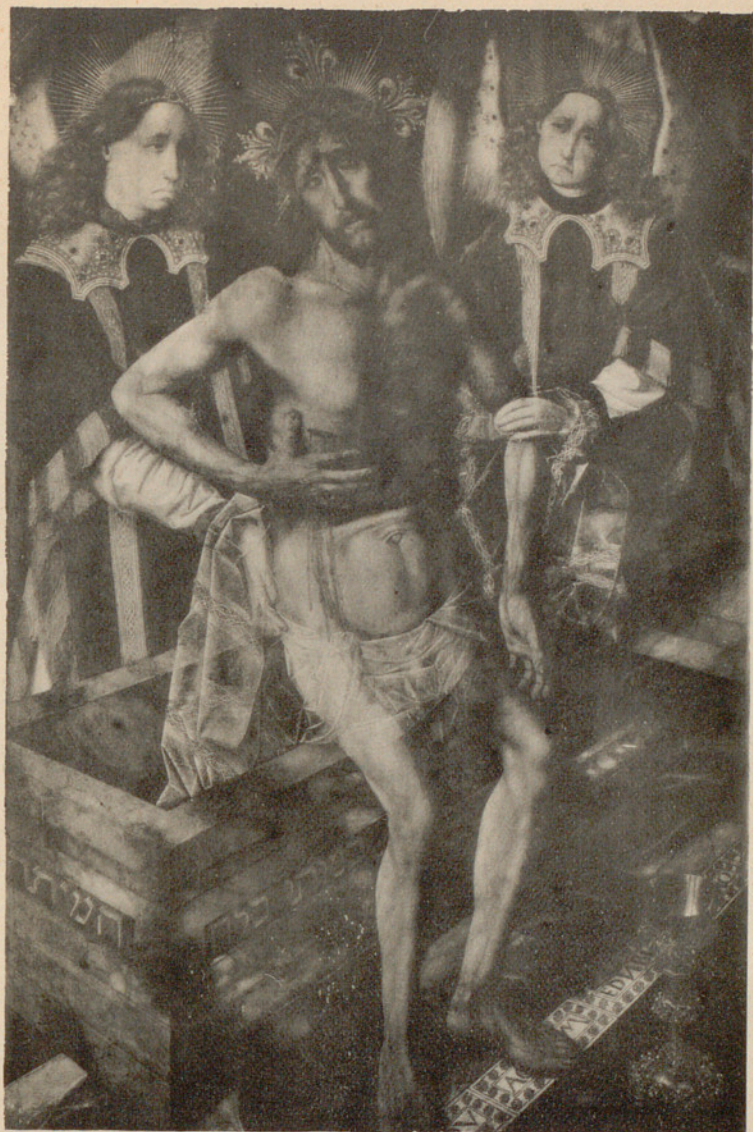
20. TALLER DELS VERGÓS. — *Calvari.*

21. PAU VERGÓS. — *Camí del Calvari.*

22. BARTOMEU BERMEJO. — *Crist baixant als llims.*

23. BARTOMEU BERMEJO. — *Pietat de Crist.*

24. MESTRE ALFONSO. — *Sant Jordi.*

Pintura sàtica

INSTITUT AMATLLER D'ART HISPÀNIC	
ID. BB: 1497	
NUM. REG: 4846	

PIU (13-15) [CAT]; Cat. Expo. 1936. Gud

INSTITUTO AMATLLER DE ARTE HISPÁNICO	
N.º Registro	4846
Signatura	Expos.
	Catal - Barne
Sala	
Armario	
Estante	

h

PIN(13-15)[CAT] : Cat.Expo.1936.Gud